

Y ve Z kuşağı ergenlerin karıştığı ölüm/yaralama olaylarının medya temelli nicel içerik analizi

Mehtmet Aykut Erk¹, Sunay Fırat²

¹ Serbest Araştırmacı, Adana, Türkiye

² Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Bilimler Anabilim Dalı, Adana, Türkiye

Öz

Y ve Z kuşağı ergenlerin karıştığı ölüm/yaralama olaylarının medya temelli nicel içerik analizi

Amaç: Şiddet, kapsamı geniş ve çok boyutlu bir olgudur. Ergenlerde şiddetin meydana gelmesine sebep olan birçok faktör gözlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ergenler tarafından gerçekleştirilen fiziksel şiddet vakalarının internette yer alan haberler üzerinden analiz edilmesi; bu vakaların Y ve Z kuşakları temelinde karşılaştırılması ve şiddet davranışına etki eden olası faktörlerin belirlenmesidir.

Yöntem: Araştırmada, belirli kriterlere göre seçilmiş internet haber sitelerindeki fiziksel şiddet içerikli haberler nicel içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak ki-kare yöntemi ile incelenmiştir. Y ve Z kuşaklarının ergenlik dönemlerine karşılık gelen yıllar dikkate alınarak oluşturulan örneklem, kuşaklar arası karşılaştırma yapılmasına olanak sağlamıştır.

Bulgular: Fiziksel şiddet eylemlerini gerçekleştiren ergenlerin yaş ortalamaları her iki kuşak için de benzer bulunmuştur (Y: 16,14; Z: 16,39). Ancak mağdur bireylerin yaş ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Y: 22,47; Z: 24,59). Şiddet haberlerinin en çok bahar aylarında yayımlandığı ve yeni yerleşim alanlarında artış gösterdiği belirlenmiştir. Şiddetin bağlamı, motivasyonu ve yoğunluğu kuşaklar arasında anlamlı farklılıklar göstermiştir.

Sonuç: Z kuşağının sosyal medya ve dijital mecraları yoğun biçimde kullanması, içerik üretimi üzerinden sosyal onay beklentisinin artmasına neden olmuştur. Bu durum, sosyal medya beğenisi uğruna gerçekleşen fiziksel şiddet olaylarının görülme sıklığını artırmaktadır. Ebeveynlerin sosyal medya ve dijital teknolojilere dair okuryazarlık becerilerinin artırılması ve ergenlerin denetiminde daha iş birliği bir yaklaşım benimsemeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Şiddet, Ergen, Y Kuşağı, Z Kuşağı, İçerik Analizi, Haber Siteleri

Abstract

Media-based quantitative content analysis of death and injury incidents involving generation Y and Z adolescents

Objective: Violence is a broad and multidimensional phenomenon. Research in the field has long exhibited considerable variation in how violence is measured, defined, and categorized; the absence of a shared definition has led to significant challenges in both theoretical and practical contexts. The aim of this study is to analyze incidents of physical violence committed by adolescents in Turkey through online news reports, to compare these incidents based on Generation Y and Generation Z, and to identify possible factors influencing violent behavior.

Methods: The study employed a quantitative content analysis of online news reports selected according to predefined criteria. The data obtained were analyzed using the chi-square method in the SPSS software package. The sample was drawn from news articles corresponding to the adolescence periods of Generation Y and Generation Z. This design enabled a comparative analysis between the two cohorts.

Results: The average age of adolescents who perpetrated acts of physical violence was found to be similar across generations (Gen Y: 16.14; Gen Z: 16.39). However, the average age of victims differed significantly between cohorts (Gen Y: 22.47; Gen Z: 24.59). Physical violence incidents were most frequently reported in the spring months and appeared to increase in newly urbanized areas. The context, motivation, and severity of violence showed statistically significant differences across generations.

Conclusion: The increased use of social media and digital platforms among Generation Z has intensified the pursuit of social approval through content production. This trend appears to contribute to a rise in physically violent incidents carried out in exchange for online attention or approval. It is recommended that parents enhance their digital and media literacy skills and adopt a more collaborative approach in monitoring adolescents’ digital engagement.

Keywords: Physical Violence, Adolescent, Generation Y, Generation Z, Content Analysis, Online News Media

Nasıl Atf Yapmalı: Erk MA, Fırat S. Y ve Z kuşağı ergenlerin karıştığı ölüm/yaralama olaylarının medya temelli nicel içerik analizi. Bull Leg Med. 2025;30(3):197-209. <https://doi.org/10.17986/blm.1758>

Sorumlu Yazar: Sunay Fırat: Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Bilimler Anabilim Dalı, Adana, Türkiye

Email: sunayfirat@gmail.com **ORCID ID:** 0000-0002-9960-0836

GİRİŞ

Şiddet oldukça geniş yapıda ve çeşitlilik gösteren bir fenomendir ve bu sebeple şiddeti oluşturan bileşenleri incelemeyi önce bütünlüklü bir perspektife sahip olmak önem arz etmektedir. Şiddet alanındaki çalışmalar uzun bir süre boyunca; ölçme, kimliklendirme ve hatta tanımlama konularında farklılaşmış ve müşterek bir tanımın eksikliği nedeniyle sorunlar yaşanmıştır. Bu durum, temel bir sorun haline gelmiştir. Bu nedenle, ideal bir tanımın, açık olmanın yanı sıra esnek ve zamanla ve farklı disiplinler için de geçerliliğini koruyabilmesi gerektiği düşünülmüştür. “Şiddet, kasıtlı olarak kendine, başka birine, bir grup veya topluluğa karşı tehdit veya somut fiziksel güç veya zor kullanımını içeren, yaralanma, ölüm, ruhsal zarar, gelişim bozukluğu veya yoksunlukla sonuçlanan ya da yüksek olasılıkla bu durumlarla sonuçlanma potansiyeline sahip olan eylemlerdir.” şeklinde tanımlanmaktadır (1). Dünya Sağlık Örgütü’nün 15 bölgede yaptığı epidemiyolojik çalışmaya göre fiziksel şiddet yaygınlığı yaşam boyu %13-%61 arasında bulunmuşken ağır (yoğun yaralama veya ölüm) fiziksel şiddetin yaygınlığı %4 ile %49 arasında saptanmıştır. Bunun yanı sıra cinsel saldırı ise %6 ile %59 arasında görülmüştür (2). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar saptanmıştır. Kepenekçi ve Çinkır’ın lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmaya göre sözel şiddetin %33,5 oranında, fiziksel şiddetin %35,5 oranında, duygusal şiddetin %28,3 oranında ve cinsel zorbalığın ise %15 oranında olduğu ifade edilmiştir (3).

Şiddet ve saldırganlık alanındaki boylamsal çalışmalara göre yaşam boyu şiddetin önemli ölçüde istikrarlı olduğu, ancak gelişimin erken dönemlerinde çevresel değişkenlerin yetişkinlerde şiddet ve suçluluk üzerinde kalıcı etkileri olduğunu bulunmuştur. Çocukları ile daha az anlamlı ilişki kuran, daha az kabul edici davranışları ve 7-9 yaşlarında çocukları olan ebeveynlerin, saldırganlık konusunda, evde cezalandırma ve ebeveynleriyle özdeşleşme konusunda yordandığı bilinmektedir. Genel Saldırganlık Modeli, şiddet ve saldırganlığın açıklanmasında üç önemli noktaya değinmektedir. Birinci nokta “bağlamda bireydir” ve bireylerin bilişsel, duygusal ve uyarılma yolları söz konusudur ve şiddet eylemleri yakınsak ve uzak faktörler bakımından incelenmektedir. Ayrıca modelin girdilerini; bireyin kişilik özellikleri, tutumları ve genetik faktörleri gibi durağan faktörler ve şiddete dair anlık ipuçları, kısırtılma, engellenme, acı (fiziksel veya ruhsal acı), uyuşturucu/uyarıcı maddeler ve teşvik ediciler gibi durumsal veya devimsel faktörler oluşturmaktadır. Bireyin mevcut içsel durumlarının bir aracılık etkisine sahip olup girdiler ve çıktılar arasında yol görevi gördüğü bilinmektedir. Düşmanca düşünceler, senaryolar gibi bilişsel durumlar, duygulanım veya duygudurum ve son olarak yüz ifadesi veya uyarılma

gibi duyumsal olarak tetikleyici uyarılma yolları gibi yollar mevcuttur. Çıktılar olarak ise düşünceli veya çaba gerektiren veya dürtüsel eylemler ve otomatik, düşük çaba gerektiren eylemler olarak görülmektedir (4).

Çevresel faktörler, ergen ve genç yetişkinlerde görülen fiziksel şiddet eylemlerini birçok farklı bağlamda yordayabilmektedir. Bireyin dışında olan ancak bireyi de dahil edecek şekilde biyo-psiko-sosyal çerçevede aile, akranlar, okul, toplum ve topluluklar, kültür ve yazılı-görsel geleneksel medya ve sosyal medya gibi tüm çevresel faktörler fiziksel şiddetin görülmesinde rol oynayabilmekte ya da fiziksel şiddet eylemlerinin meydana gelmesini kolaylaştırabilmektedir. Suç oranının yüksek olduğu mahallelerde yetişmek birçok çalışmada ergen ve genç yetişkin bireylerde gözlenen şiddet eylemleri için bir risk faktörü olarak tanımlanmaktadır. Suça, uyuşturucu satışına, çetelere ve kötü barınma koşullarına maruz kalmak gençlerde şiddet olasılığını yordamaktadır. Yapılan bir çalışmada, çok sayıda yetişkin suçlu eyleminde bulunmuş bireyi tanıyan çocukların 18 yaşına geldiklerinde şiddet içeren davranışlarda bulunma olasılıklarının, tanımayanlara kıyasla daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (5).

Ergen ve genç yetişkinlerde görülen şiddet, çocuklara kötü muamele, aile içi şiddet/partner şiddeti ve kendine yönelik şiddet dahil olmak üzere diğer şiddet türleriyle yakından bağlantılıdır. Bu şiddet türleri ortak risk faktörlerine sahiptir ve biri diğeri için döngüsel bir risk faktörü halini alabilmektedir (örneğin çocukluk döneminde fiziksel olarak istismar edilmiş bir bireyin daha sonra ergenlik döneminde kendine yönelik şiddet eylemlerinde bulunması bir risk faktörü sayılabilmektedir). Bu nedenle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki şiddeti daha geniş bir şiddet sınıflandırması olarak ele almak yerinde olacaktır. Tolan, tüm epidemiyolojik risk faktörleri, şiddet örüntüleri ve kültürel etkenleri bir araya getirerek ergen ve gençlerin şiddet eylemlerini dört farklı tür ile açıklamıştır (6). Bu türlerin her biri de eylemin yaygınlığı, yoğunluğu, yaşam boyu etkileri ve eylemi engellemek için gerekli müdahalelerin yanı sıra bu müdahalelere verilen tepkilere ait örüntüler bakımından ayırt edilebilmektedir (7). Literatürdeki bazı çalışmaların sonuçlarına göre biyopsikososyal bir model içinde, çeşitli genç popülasyonlardaki şiddet yaygınlığı, olası nedenler, risk faktörleri ve olası başlangıç yaşı farklılıkları ile çok boyutlu bir süreklilik içinde bulunmaktadır (8). Bu dört tür, şiddetin ortam ya da durumdan mı yoksa bireysel farklılıklardan mı kaynaklandığı ya da tetiklendiği bakımından birbirleriyle farklılık göstermektedir.

Ergenler ve genç yetişkinler açısından fiziksel şiddetin ortaya çıkış biçimleri, kuşaklara göre bazı değişkenler

bakımından farklılık gösterebilmektedir. Kuşaklar arası farklılıklar, bireylerin aile yapıları ve çevresel koşulları dikkate alındığında; fiziksel şiddet eylemlerine yol açabilecek etmenlerden birinin, değerler kavramının kuşaklar tarafından nasıl ele alındığı ile ilişkili olduğu söylenebilir (9).

Kuşaklar, aynı zaman aralığında doğan ve içine doğduğu kültürden etkilenirken benzer özellikler göstererek yeni bir kültür yaratan olgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşak çalışmaları özellikle 2. Dünya Savaşı ve sonrasında dünyaya gelen kuşakları mercek altına almaktadır. Kayıp Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı, X, Y ve Z kuşağı gibi kuşaklar en sık çalışılan gruplardır. Kuşaklar yıllar bakımından birbirinden farklılaşırken kendilerinden önce gelen veya sonra gelen kuşaktan ayrıran ortak özelliklere sahip olmaları önem kazanmaktadır.

Y ve Z kuşakları, kendilerine özgü değer yargıları, yaşam tarzları ve teknolojik adaptasyon yetenekleri ile birbirlerinden belirgin şekillerde ayrılmaktadır. Y kuşağı, 1980 ile 1999 yılları arasında doğan bireylerden oluşmakta, bu kuşağın en belirgin özelliklerinden biri girişimci bir tutum sergilemesidir. Y kuşağının proaktif kişilik özellikleri ile çatışma çözümüne yaklaşımında yükselen bir ivme gözlemlenmektedir (10). Bu kuşak, teknolojinin evrimini yaşamakla birlikte, internet öncesi ve sonrası dönemleri de deneyimleyen bir nesil olarak kabul edilmektedir (11). Bu durum, Y kuşağının daha esnek ve bağımsız bir yaklaşım geliştirmesine olanak sağlamıştır (12).

Z kuşağı ise, 1995 yılından itibaren dünyaya gelmeye başlamış ve büyük ölçüde teknolojik gelişmelerin bir parçası olarak varlık göstermektedir (13,14). Z kuşağının özellikleri, sosyal medya üzerindeki etkinlikleri ve çevrimiçi iletişim becerileri ile doğrudan ilişkilidir; bu durum onların yüz yüze iletişimden ziyade sanal iletişimi tercih etmelerine yol açmaktadır (15). Z kuşağı bireyleri, hızlı bilgi edinme ve tüketim alışkanlıklarına sahip bir nesil olarak geçimlerini sağlama ve yaşam tarzı seçimlerinde büyük bir titizlik göstermektedirler (16). Sosyal sorumluluk ve çevresel duyarlılık gibi konulara büyük önem verdikleri gözlemlenmektedir (17).

Y kuşağı, bireysel kariyer hedefleri konusunda daha geleneksel bir yaklaşım sergilerken, Z kuşağı daha yenilikçi ve esnek kariyer planlamalarına yönelmektedir. Z kuşağı ayrıca, işverenlerden daha fazla sosyal sorumluluk beklerken, Y kuşağı genellikle maddi kazanımlar üzerine odaklanmıştır (18). Y kuşağının girişimcilik eğilimleri, onlara özerk bir çalışma ortamı sağlandığında daha belirgin hale gelirken (11), Z kuşağı iş yerinde yakın ilişkiler kurmayı ve takım çalışmasına önem vermektedir (19).

Çalışmadaki kuşaklardan olan Y kuşağı bireyler, teknolojikleşen dünyada, yarışın artması ile kendine yer bulmaya çalışabilmektedir (20). Nispeten daha depresif

oldukları ve öz benliklerini ön planda tutmaya çabaladıkları söylenebilir. Z kuşağı ise internet ve sosyal medyanın içine doğan ve hızla akan veri dünyasına ilk adapte olan kuşaktır. Z kuşağının dünyayı anlamlandırırken kullandıkları referansların kaynağı; din, aile veya akrabalık ilişkileri olmaktan çıkarak popüler kültürün öznesi haline gelmiş iletişim araçları ve sosyal ağları olmuştur. Geleneksel aile değerleri konusunda elde edilen bulgulara bakıldığında Y ve Z kuşağına mensup bireylerin genel anlamda benzer tutumlar sergilemesine karşın Y kuşağına mensup bireylerin daha demokratik ifadelerde bulunduğu ancak Z kuşağında bulunan bireylerin negatif tutumlarını açık bir dille ifade ettiği görülmüştür. Z kuşağının Y kuşağına kıyasla aile değerlerine daha az katıldığı gözlenmiştir. Z kuşağının söz konusu değerlere bağlılığının Y kuşağından daha az olduğu belirtilmektedir (21). Kuşaklar arası farklar gündelik yaşam olaylarını nasıl ele aldıkları ve kişilik özellikleri bakımından incelendiğinde, Y kuşağının genellikle dışa dönük, değişime açık ve inovatif olduğu bilinmektedir. Öte yandan Z kuşağı sosyal medya gibi çevrimiçi medya araçları ile iletişim kurmayı tercih ettiği için Y kuşağına kıyasla daha bireyselci ve daha tekil olarak görülebilmektedir (22).

Bu çalışma ile, ülkemizde ergenler arasında görülen fiziksel şiddeti yordayan faktörlerin daha iyi anlaşılması ve ulusal düzeyde karakteristik bir yapı ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, araştırmacılar tarafından belirlenen kriterlere uygun basın haberleri, internet haber sitelerinden seçilerek nicel içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular, ergenlerin ait oldukları düşünülen kuşaklara göre ayrıca karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmada, ön ergenlik ve ergenlik dönemindeki bireylerin fiziksel şiddet görünümünün incelenmesi, şiddet öncülleyici faktörlerin belirlenmesi ve fiziksel şiddeti yordayan birtakım değişkenlerin tanımlanması hedeflenmiştir. Y ve Z kuşaklarının şiddet görünümüne dair internet sitesi haberleri nicel içerik analizi yöntemi ile yüzde/frekans bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada "insan/hasta" örneklem kullanılmadığı için onam gerekmemektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini internet üzerinden yapılan tüm gazete haberleri oluşturmaktadır. Ulusal basın kaynakları olarak kabul edilen en yüksek trafiğe sahip internet haber sitelerinin 2005 ile 2022 yılları arasındaki haberleri nicel içerik analizine tabi tutularak Y ve Z kuşağı olarak kabul edilen bireylerin ergenlik dönemine denk gelebileceği düşünülen yıl öbekleri oluşturulmuştur (Y Kuşağı için Nisan 2005- Mayıs 2008; Z Kuşağı için Ocak 2019- Mayıs 2022). Çalışmada Y ve Z kuşağına dair haberlerin hem Y kuşağı için hem de Z kuşağı için ergenlik dönemlerine denk geldikleri saptanan ve farklı

Tablo 1. İnternet Sitesi Metrikleri

Ziyaretçi Sayısı	Haber Sitesi
1.655.843	https://www.sabah.com.tr
2.083.157	https://www.hurriyet.com.tr
2.296.815	https://www.haberturk.com
4.022.097	https://www.sozcu.com.tr
1.458.210	https://www.cumhuriyet.com.tr
2.176.815	https://www.mynet.com/haber
2.061.792	https://www.milliyet.com.tr
1.794.720	https://www.ensonhaber.com
2.131.230	https://www.haberler.com
1.655.843	https://www.haber7.com

jenerasyon çalışmalarının kesişim noktası olduğu tahmin edilen yıllar gözetilmiş ayrıca internet haber sitelerinde haberciliğin yayılması bakımından değerlendirildiğinde Y kuşağı için temsil gücü yüksek ancak aynı zamanda internet haberciliği bakımından da veri sağlayabilecek bir yıl olan 2005 yılından başlanması tercih edilmiştir. Çalışmadaki kuşaklardan olan Y kuşağı teknolojikleşen dünyada, yarışın artması ile kendine yer bulmaya çalışan bireylerden oluşmaktadır. Nispeten daha depresif oldukları ve öz benliklerini ön planda tutmaya çabaladıkları söylenebilir. Z kuşağı ise internet ve sosyal medyanın içine doğan ve hızla akan veri dünyasına ilk adapte olan kuşaktır. Y kuşağına kıyasla toplumsal konulara daha duyarlı ancak geleneksel bağlardan daha kopuk oldukları söylenebilmektedir (23-25).

İnternet sitelerinin trafik yoğunluğu <https://website.informer.com> ve <https://www.similarweb.com> adresleri ile kontrol edilmiş olup haber sitelerinin günlük ziyaretçi sayıları 21.11.2022 tarihi ile şu şekilde bulunmuştur (Tablo 1):

Çalışmanın evreni tabloda verilen haber siteleri olup daha sonra örneklemin belirlenmesi koşuluyla bu haber sitelerinden 3 tanesi için <https://www.randomresult.com/>

Ticket

Ticket number: 3204630CK6WCHPQFX

Share: <https://www.randomresult.com/ticket.php?t=3204630CK6WCHPQFX>

The ticket number is password for viewing the ticket.
The ticket is a proof for those who receive the ticket number before the drawn date.

Type: Pick items

- Items: SABAH, HURRIYET, HABERTURK, SOZCU, CUMHURİYET, MYNET, MILLİYET, ENSONHABER, HABERLER, HABER7
- Number of items to pick: 3

Description: Gazete

Drawing: Manually

Created at: 2022-11-21 12:09:10 +03

Result:

Drawn at: 2022-11-21 12:09:13 +03

place #1: SABAH

place #2: HURRIYET

place #3: HABERTURK

adresini kullanılarak seçkisiz seçim yapılmıştır ve böylece örneklem belirlenmiştir. Seçkisiz seçim sonuçları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Veri Toplama Süreci

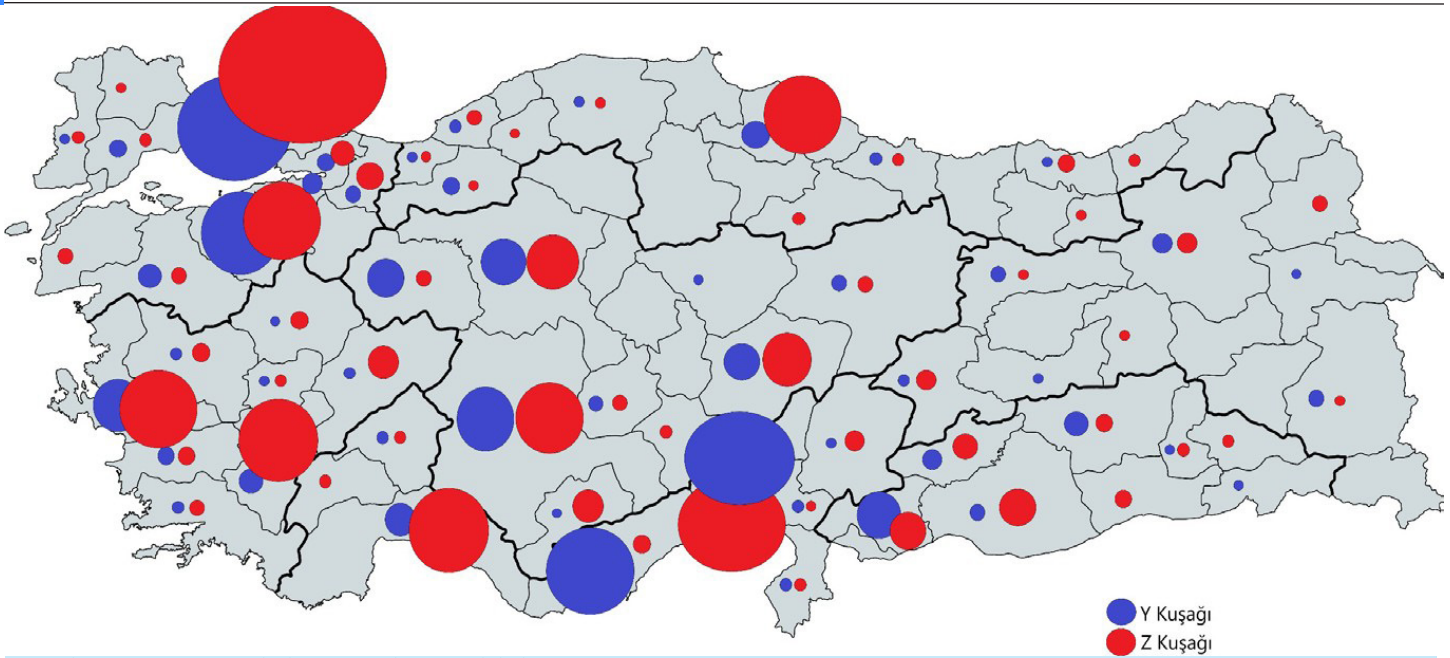
Araştırmanın verileri haber sitelerinin; “Yaşam”, “Günün İçinden” ve “Gündem” sayfalarından alınmış olup “çocuk”, “ergen”, “kavga”, “öğrenci”, “lise”, “liseli”, “bıçak(la)”, “okul” ve “ölüm” anahtar kelimeleri ile internet sitelerindeki haberler taranmıştır. Anahtar kelimeler iki adli bilim uzmanı ve bir adli tıp uzmanı tarafından belirlenmiştir. Yalnızca ölüm ve yaralanma içeren haberler tarandıktan sonra “ergenden küçüğe” (kendi akranı veya yaşça küçük olan çocuklar) veya “ergenden büyüğe” (yetişkinler) doğru gerçekleşen ölüm ve yaralama içeren haberler araştırmanın örnekleme dahil edilmiştir. Tarama sürecinde, belirlenen anahtar kelimeler aracılığıyla Y kuşağı dönemine ait (7556/290; 3,84), Z kuşağı dönemine ait (12.264/390; 3,18) haber olmak üzere toplamda 19.820 haber incelenmiştir. Ancak bu haberlerin büyük bir kısmı ön inceleme kriterlerine uymadığı için çalışmaya dahil edilmemiştir. Özellikle, aynı olaya dair farklı başlıklarla yayımlanmış veya farklı haber sitelerinde yer alan tekrarlı haberler elenmiş; yalnızca özgün ve doğrudan fiziksel şiddet içeren içerikler değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, failin ergen olduğu açıkça belirtilmeyen, fiziksel zarar içermeyen ya da olgusal bütünlük taşımayan haberler de dışlanmıştır. Bu elemeler sonucunda kriterleri karşılayan toplam 680 haber, içerik analizine dahil edilmiştir. Bu örneklem, çalışmanın araştırma sorularına yanıt verecek nitelikte kapsamlı ve temsil gücü yüksek bir veri seti oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada analiz edilen haber metinlerinden elde edilen veriler, önceden belirlenen bir kodlama şeması doğrultusunda yapılandırılmıştır. Her bir haber, eylemin gerçekleştiği zaman dilimi, mekân, failin ve mağdurun yaşı ve cinsiyeti, kullanılan şiddet aracı, şiddetin türü (yaralama/öldürme), eylemin yoğunluğu ve fail motivasyonu gibi değişkenler açısından ayrı ayrı kodlanmıştır.

Kodlama sürecinde haber metninde açıkça ifade edilen bilgiler esas alınmış; yorum gerektiren ifadeler veri analizine dahil edilmemiştir. Kodlama kriterleri, adli bilimler ve adli tıp alanında uzman üç akademisyenin görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Kodlama işleminin güvenilirliğini sağlamak amacıyla, veri setinin %20’si iki bağımsız araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum Cohen’s Kappa katsayısı ile değerlendirilmiş ve genel uyum düzeyi 0,84 olarak bulunmuştur. Bu değer, kodlama güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Geri kalan veriler, ilk iki kodlayıcının vardığı uzlaşmalar doğrultusunda birincil araştırmacı tarafından kodlanarak analiz sürecine dahil edilmiştir.

Şekil 1. İnternet sitelerinin seçkisiz seçim işlemi

Şekil 2. Y ve Z kuşağına ait şiddet eylemi haberlerinin illere göre dağılım

Çalışmada haberlerin sunuşundan ziyade nesnel olarak haberde bilgisi verilen ve araştırmacı tarafından asgari düzeyde yoruma dayanacak içerikler analiz edilmiştir. Frekans tablolarında gözlem sayısı ve yüzdeleri verilmiştir. Grup bazında yer alan kategorik değişkenler arasındaki farklılıklar karşılaştırılırken beklenen gözelerin 5 ve üstünde olan 2x2 tablolar için Pearson Ki-Kare, beklenen gözelerin 5'in altında görüldüğü tablolar da ise Fisher's Exact Test kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler için IBM SPSS 26 paket programı kullanılmış olup analizlerdeki anlamlılık düzeyi (p) 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışma kapsamında, Y kuşağının ergenlik dönemine denk gelen 2005-2008 ve Z kuşağının ergenlik dönemine karşılık gelen 2019-2022 yıllarına ait toplam 680 haber (Y Kuşağı: 290, Z Kuşağı: 390) analiz edilmiştir.

Şiddet eyleminde bulunan ergenlerin yaş ortalamaları, Y kuşağı için $16,14 \pm 1,55$ [medyan: 17; min-maks: 10–18], Z kuşağı için ise $16,39 \pm 1,31$ [medyan: 17; min-maks: 10–18] olarak hesaplanmıştır. Yaş farkları Mann-Whitney U testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p = 0,134).

Şiddet eylemine maruz kalan bireylerin yaş ortalamaları ise Y kuşağında $22,47 \pm 13,06$ [medyan: 17; min-maks: 6–84], Z kuşağında $24,59 \pm 13,30$ [medyan: 17,5; min-maks: 1–73] olarak bulunmuştur. Kuşaklar arası bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p = 0,002).

Elde edilen verilere göre, Türkiye genelinde 81 ilden 67'sinde medyada yer alan en az bir fiziksel şiddet haberi tespit edilmiştir. Her iki kuşakta da en yüksek oran İstanbul iline aittir (Y: %12,74; Z: %17,43).

Y kuşağı için en sık şiddet haberine konu olan diğer iller sırasıyla:

Adana (%12,4),

Mersin (%6,9),

Bursa (%5,9),

Konya (%4,8),

İzmir (%4,1) ve

Ankara (%3,4) olarak belirlenmiştir.

Z kuşağında ise dağılım farklılaşmakta; en sık karşılaşılan iller:

Adana (%9,2),

Antalya (%4,4),

Denizli (%4,4),

İzmir (%4,1),

Samsun (%4,1) ve

Bursa (%4,1) şeklinde sıralanmıştır.

Z kuşağında bazı illerde fiziksel şiddet haberlerinde artış gözlenirken, Mersin'de kayda değer bir azalma dikkat çekmektedir (Y: %6,9 → Z: %1,0). Buna karşın, İstanbul, Antalya, Denizli ve Samsun illerinde Z kuşağına ait haberlerin sıklığı belirgin şekilde artmıştır.

Tablo 2. Fiziksel şiddet eylemlerine ilişkin gazete haberlerinin Y ve Z kuşakları bakımından eylemin gerçekleştiği aylara göre dağılımı

Şiddet Eyleminin Gerçekleştiği Aylar (N=680)	Y Kuşağı (n=290)		Z Kuşağı (n=390)	
	n	%	n	%
Ocak	14	4,8	45	11,5
Şubat	21	7,2	44	11,3
Mart	60	20,7	37	9,5
Nisan	48	16,6	30	7,7
Mayıs	36	12,4	40	10,3
Haziran	15	5,2	19	4,9
Temmuz	12	4,1	17	4,4
Ağustos	14	4,8	29	7,4
Eylül	14	4,8	32	8,2
Ekim	17	5,9	33	8,5
Kasım	19	6,6	34	8,7
Aralık	20	6,9	30	7,7

olayları (%41,8) dikkat çekmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.001$) ve Z kuşağında şiddet eylemlerinin daha geç saatlerde yaşanma olasılığının arttığını göstermektedir (Cramér's $V = 0.219$). Şiddetin gerçekleştiği mekânlara bakıldığında, Y kuşağına ait olaylar daha çok okul (%45,5) ve açık alan (%42,8) gibi sosyal etkileşim ortamlarında

Tablo 3. Fiziksel şiddet eylemlerine ilişkin gazete haberlerinde yer alan bazı değişkenlerin Y ve Z kuşaklarına göre incelenmesine ait Ki-Kare tablosu

Şiddet Eylemine İlişkin Değişkenler (N=680)	Y Kuşağı (n=290)		Z Kuşağı (n=390)		p
	n	%	n	%	
Şiddetin gerçekleştiği günün vakitleri					
Sabah-Öğle	230	79,3	227	58,2	$p < 0,001$
Akşam-Gece	60	20,7	163	41,8	
Şiddetin gerçekleştiği mekân					
Ev	34	11,7	70	17,9	$p < 0,001$
Okul	132	45,5	41	10,5	
Açık Alan*	124	42,8	279	71,5	
Şiddet eylemindeki kişi sayısı					
Bire bir (teke tek)	268	92,4	362	92,8	$p = 0,841$
Grup halinde	22	7,6	28	7,2	

*Sokak, park, mesire alanları, toplanma yerleri

meydana gelirken, Z kuşağında açık alanlarda gerçekleşen olayların oranı çok daha yüksektir (%71,5). Buna karşın, Z kuşağına ait şiddet olaylarının okul gibi kurumsal ortamlarda gerçekleşme oranı düşüktür (%10,5). Bu fark da istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.001$) ve kuşaklar arası mekânsal örüntü farklılığını işaret etmektedir (Cramér's $V = 0.398$). Z kuşağının daha bireysel ve kurumsal denetimden uzak alanlarda şiddet davranışında bulunduğu söylenebilir. Şiddet eylemine katılan kişi sayısı açısından ise, her iki kuşakta da bire bir (teke tek) eylemler baskındır (Y: %92,4; Z: %92,8). Grup halinde gerçekleşen olaylar nadirdir ve bu değişkende istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = 0,841$).

Tablo 4, fiziksel şiddet eyleminin yöneldiği kişi, fail ve mağdurun cinsiyetleri ile fail-mağdur arasındaki ilişkiler açısından kuşaklar arası farkları ki-kare analizi ile ortaya koymaktadır.

Şiddet eyleminin hedefi açısından incelendiğinde, Y kuşağında fiziksel şiddet olaylarının %71,7'sinin akrabalarına yönelik; %28,3'ünün ise yetişkinlere yönelik olduğu belirlenmiştir. Z kuşağında ise bu oranlar sırasıyla %56,9 ve %43,1'dir. Yani Z kuşağı, yetişkin bireylere yönelen fiziksel şiddet açısından daha yüksek bir orana sahiptir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.001$) ve kuşaklar arası norm farklılaşmasına işaret edebilir (Cramér's $V = 0.15$).

Failin cinsiyeti açısından her iki kuşakta da erkek oranı baskındır (Y: %86,6; Z: %82,1). Kadın faillerin oranı Z kuşağında artış göstermiş olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0.114$).

Mağdurun cinsiyetine göre değerlendirildiğinde, Y kuşağında %81,0'ı, Z kuşağında ise %80,3'ü erkeklerden oluşmakta; her iki kuşakta da erkek mağduriyet oranı kadınlara göre yüksektir. Ancak bu fark da istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p = 0.800$).

Fail ile mağdur arasındaki ilişki bakımından anlamlı farklar ortaya çıkmıştır ($p < 0.001$). Y kuşağında mağdurun çoğunlukla akran/arkadaş (%54,8) olduğu, Z kuşağında ise bu oranın %39,0'a düştüğü gözlemlenmiştir. Z kuşağında ebeveyn (özellikle baba: %7,9) ve diğer yetişkinlerle (komşu: %6,9; öğretmen: %2,6) yaşanan fiziksel şiddet oranlarının arttığı dikkat çekmektedir (Cramér's $V = 0.20$).

Tablo 5'e göre Y ve Z kuşaklarının gazete haberlerinde yer alan fiziksel şiddet eylemleri, eylemin sonuçlarına göre ki-kare analizi ile incelendiğinde şiddet eyleminin yaralama ile sonuçlandığı haberlerin oranı Y kuşağında %64,5 iken bu oran Z kuşağında %56,2 olarak saptanmıştır. Şiddet eylemi sonucu ölümle sonuçlanan haberlerin oranı ise Y kuşağında %35,5 iken Z kuşağında %43,8'dir. Oranlar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,029$). Kuşaklar şiddet

Tablo 4. Fiziksel şiddet eylemlerine ilişkin gazete haberlerinde yer alan eylemin yapısına dair bazı değişkenlerin Y ve Z kuşaklarına göre incelenmesine ait Ki-kare tablosu

Şiddet Eylemine İlişkin Değişkenler (N=680)	Y Kuşağı (n=290)		Z Kuşağı (n=390)		p
	n	%	n	%	
Şiddetin Yöneldiği Kişi					
Akran	208	71,7	222	56,9	p< 0,001
Yetişkin	82	28,3	168	43,1	
Şiddet eylemini işleyen cinsiyeti					
Kadın	39	13,4	70	17,9	p=0,114
Erkek	251	86,6	320	82,1	
Mağdurun cinsiyeti					
Kadın	55	19,0	77	19,7	p=0,800
Erkek	235	81,0	313	80,3	
Eylemi gerçekleştiren ile maruz kalanın yakınlığı					
Anne	5	1,7	10	2,6	p< 0,001
Baba	6	2,1	31	7,9	
Akran-Arkadaş	159	54,8	152	39,0	
Kardeş-Kuzen-Akraba	14	4,8	38	9,7	
Sevgili	10	3,4	7	1,8	
Öğretmen-İdareci	12	4,1	10	2,6	
Komşu-Eşraf	7	2,4	27	6,9	
Tanımıyor	77	26,6	115	29,5	

eyleminde kullanılan silah durumuna göre incelendiğinde Y kuşağının haberlere yansıyan fiziksel şiddet eylemlerinin %69'unda kesici-delici cisim, %4,8'inde taş-sopa gibi künt cisim, %14,5'inde ateşli silah kullandıkları, %11,7 oranında ise herhangi bir silah kullanmadıkları tespit edilmiştir. Öte yandan Z kuşağı ise %53,1 oranında kesici-delici cisim, %2,3 oranında künt cisim, %18,2 oranında ateşli silah kullanmışken %26,4 oranında ise herhangi bir silah kullanmamıştır. Ki-kare analizi ile elde edilen oranlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,001). Haberler şiddet eylemine hazırlık durumlarına göre değerlendirildiklerinde Y kuşağının işledikleri fiziksel şiddet eylemlerinin %73,8'i dürtüsel ve plansız bir şekilde gerçekleşmişken bu oran Z kuşağında %70,5 olarak bulunmuştur. Oranlar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p=0,346). Haberler şiddet eylemlerinin yoğunluğu bakımından Y ve Z kuşaklarına göre kıyaslandıklarında Y kuşağının %14,5 oranında canavarca his sevki ile fiziksel şiddet eyleminde bulunduğu tespit edilmişken bu oran Z kuşağında %11,5 olarak tespit edilmiştir. Oranlar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır (p=0,256).

Tablo 6'ya göre gazete haberlerine yansıyan fiziksel şiddet eylemleri, haberde yer alan ifadeler baz alınarak eylemi işleyen ergenlerin fiziksel şiddete yol açan sebepleri bakımından Y ve Z kuşakları kıyaslanarak değerlendirildiklerinde; Y kuşağı için öfke-hakaret motivasyonu %22,4, intikam %12,4, yaralamalı/ölümlü gasp %7,9, laf atma-omuz atma %6,6, husumet

%6,2, yan bakma %5,5, kız meselesi %4,6, sosyal medya/chat motivasyonu %3,1 ve koruma %1,7, oyun motivasyonları %1 olarak bulunmuşken Z kuşağı için bu oranlar öfke-hakaret için %14,9, intikam %6,7, yaralamalı/ölümlü gasp %2,8, laf atma-omuz atma %3,1, husumet %9,7, yan bakma %3,8, kız meselesi %7,2, sosyal medya/chat %4,4 ve koruma %5,6, oyun motivasyonları %1,3 olarak saptanmıştır. Ki-kare analizi ile elde edilen oranlar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,001).

TARTIŞMA

Çalışmamızın bulgularına göre, Y ve Z kuşaklarına ait ergenlerin fiziksel şiddet eylemleri arasında zaman, mekân, mağdur profili, şiddet türü ve motivasyon gibi çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Z kuşağında yetişkin bireylere yönelen şiddet oranının arttığı ve şiddet eylemlerinin daha çok sosyal denetimin düşük olduğu alanlarda gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu bulgular, kuşaklar arası farkların yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda davranışsal ve sosyal düzeyde de belirgin olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, mevcut literatür ışığında aşağıda tartışılmıştır.

Çalışmamızın verileri ışığında Z kuşağına ait haberlerin sunumunda görüldüğü üzere Z kuşağına mensup bireylerin Y kuşağına mensup bireylere kıyasla ebeveynlerine daha fazla fiziksel şiddet eylemi gösterdikleri söylenebilmektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Fiziksel şiddet eylemlerine ilişkin gazete haberlerinde yer alan eylemin işleniş şekline dair bazı değişkenlerin Y ve Z kuşaklarına göre incelenmesine ait Ki-kare tablosu

Şiddet Eylemine İlişkin Değişkenler (N=680)	Y Kuşağı (n=290)		Z Kuşağı (n=390)		p
	n	%	n	%	
Şiddet eyleminin türü					
Yaralama	187	64,5	219	56,2	p=0,029
Öldürme	103	35,5	171	43,8	
Silah kullanımı					
Yok	34	11,7	103	26,4	p< 0,001
Kesici-delici cisim	200	69,0	207	53,1	
Künt cisim (taş, sopa vb.)	14	4,8	9	2,3	
Ateşli silah	42	14,5	71	18,2	
Şiddet eylemine hazırlık					
Dürtüsel	214	73,8	275	70,5	p=0,346
Planlı	76	26,2	115	29,5	
Şiddet eyleminin yoğunluğu					
Basit-Tek hamle	248	85,5	345	88,5	p=0,256
Bizar-Canavarca hisle*	42	14,5	45	11,5	

*Boğma, yüksekte atma, boğaz kesme, seri bıçak darbeleri, şarjör boşaltma, ateşe verme vb.

Y ve Z kuşakları arasındaki şiddet davranışlarındaki farklılıklar, biyo-psiko-sosyal ve ekonomik faktörlerin kuşaklara özgü etkilerinden kaynaklanabilmektedir. Y kuşağı, ekonomik belirsizlikler ve iş piyasasındaki rekabet nedeniyle artan stresle bağlantılı agresif davranışlar sergileyebilmektedir (26). Buna karşılık, Z kuşağı, sosyal medya kullanımıyla ilişkili siber zorbalık ve psikolojik şiddet türlerine daha yatkın görünmektedir (27). Biyolojik açıdan, Z kuşağında yoğun dijital medya maruziyeti, dürtü kontrolünü olumsuz etkileyen dopamin disregülasyonuna yol açabilir (28). Ekonomik olarak, gelir eşitsizliğinin artması her iki kuşakta da sosyal dışlanma ve öfke kaynaklı şiddet eğilimlerini tetiklenebilmektedir (29). Bu noktada genel olarak ergenlerde şiddet üzerine

Aile içi değerlerin kuşaklar arası giderek körelmesi bir çeşit toplumsal norm olan “büyüğe saygı” anlayışını değiştirebilmekte ve genç kuşaklar için artık önemini yitirebilmektedir (30). Aile üyelerinin birbirleriyle kurdukları ilişkilerin kırılgan olması, paylaşılan iletişimin azalması ve ebeveyn ile çocuk arasındaki duygu, düşünce ve tutum farklılıklarının yaratabileceği çatışmalar kuşak çatışması bağlamında önemli görülmektedir (31). Özellikle 2000’den sonra doğan gençlerin internet kullanımı ve sosyal ağların sıklaştığı bir çağda dünyaya gelmeleri ve iletişim sınırlarının ortadan kalkması Z kuşağının toplumlar ve kültürler arasındaki farklılıkları daha hoşgörüyle karşılamasına neden olabilmektedir. Bu noktada daha geleneksel olan aile üyelerinin kabullenişler bakımından farklılıklara karşı mesafeli olmalarının bir çatışma zeminini hazırlayabileceği düşünülmektedir (32). Duman’ın, Z kuşağına mensup 16 öğrenci ile gerçekleştirmiş olduğu nitel çalışmaya göre

(2021), Z kuşağının dünyayı anlamlandırırken kullandıkları referansların kaynağı; din, aile veya akrabalık ilişkileri olmaktan çıkarak popüler kültürün öznesi haline gelmiş iletişim araçları ve sosyal ağları olmuştur. Bu bakımdan yaşanabilecek çatışmalar anlaşılabilir. Ebeveynleri tarafından özel yaşamlarına müdahil olduğu düşüncesine sahip olan gençlerin “sıkılıyorum”, “daralıyorum” vb. sıkıntı ifadeleri belirtmesi bireysel özgürlüklerine önem veren bu kuşağın geleneksel değerlere karşı tepki gösterdiğini ortaya koymaktadır (31). Yücekök’ün çalışmasına göre (2019) ise Z kuşağının sosyal medya kullanımları ile kültürel değerleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmış bu bağlamda 401 katılımcıya “kültürel yabancılaşmaya” dair sorular yöneltilmiştir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde Z kuşağına mensup katılımcıların sosyal medyada kendi kültürlerinin dışında başka kültürler ile daha sık karşılaştıkları görülmüştür. Böylelikle kültürel yabancılaşma yaşayabildikleri ifade edilmiştir (33). Bu anlamda Y kuşağına nazaran kültürel bağlamda ebeveynleri ile arası açılan Z kuşağı ergenlerinin yaşadığı çatışmalar anlaşılabilir.

Kültürel yabancılaşma, ergen erkeklerde şiddet davranışıyla dolaylı bir ilişki sergilemekte olup, sosyal bağların zayıflaması ve kimlik bunalımı gibi faktörler bu ilişkiyi güçlendirmektedir (34). Ergenlik döneminde testosteron artışı ve prefrontal korteksin olgunlaşmaması, dürtü kontrolünü zayıflatarak agresif tepkileri artırabilir; bu durum, kültürel yabancılaşmanın yarattığı sosyal izolasyonla birleştiğinde şiddet eğilimlerini tetikleyebilir (35). Ayrıca, Y ve Z kuşaklarındaki ergen erkeklerin şiddet ve cinsellik içeren dijital içeriklere (örneğin, video oyunları, sosyal medya)

Tablo 6. Fiziksel şiddet eylemlerine ilişkin fail motivasyonlarının Y ve Z kuşaklarına göre dağılımına ait çapraz tablo

Şiddet Motivasyonu (N=680)	Y Kuşağı (n=290)		Z Kuşağı (n=390)		p
	n	%	n	%	
Öfke-Hakaret Motivasyonu	65	22,4	58	14,9	p<0,001
Laf atma-Ömuz atma	19	6,6	12	3,1	
Yan bakma	16	5,5	15	3,8	
Kız meselesi	31	4,6	28	7,2	
Erkek meselesi	7	2,4	9	2,3	
İntikam	36	12,4	26	6,7	
Husumet	18	6,2	38	9,7	
Yaralamalı/Ölümlü Gasp	23	7,9	11	2,8	
Koruma*	5	1,7	22	5,6	
Namus	9	3,1	9	2,3	
Sosyal medya/Chat**	9	3,1	17	4,4	
Oyun Motivasyonu	3	1,0	5	1,3	
Bilinmiyor	49	16,9	140	35,9	

*Kavga veya tartışma sırasında annesini veya kardeşini babasından koruma maksadı

**Geçmiş yıllar için Chat uygulamaları, yakın yıllar için sosyal medya uygulamaları üzerinden tartışma ile başlayan taraflar arası şiddet sözleşmeleri

yoğun maruziyeti, duygusal desensitizasyon ve agresif davranış modellerinin taklit edilmesini teşvik ederek kültürel yabancılaşmanın etkisini dolaylı olarak güçlendirmektedir (36). Zihinsel olarak sürekli uyarana maruziyet, özellikle Z kuşağında sosyal medya kullanımının artmasıyla ilişkili anksiyete ve dürtüsel davranışları artırarak siber zorbalık gibi modern şiddet türlerini ortaya çıkarmaktadır (37). Bu bağlamda, Y kuşağında fiziksel şiddet daha yaygınken, Z kuşağında çevrimiçi psikolojik şiddet öne çıkmaktadır; kültürel yabancılaşma, bu farklılıkları biyolojik ve çevresel faktörlerle birleştirilerek dolaylı olarak şiddet davranışını şekillendirmektedir (36,37).

Çalışmada kuşaklar arası fiziksel şiddet eylemlerine dair dikkat çekici bir bulgu ise Z kuşağı ergenlerinin dahil olduğu haberlerin bir kısmında şiddet görüntülerinin kayda alınması ve video kanıtların sunulmuş olmasıdır. Her ne kadar video kayıt teknolojileri Y kuşağında, Z kuşağında olduğu kadar yaygın bir biçimde kullanılsa da “eşyanın doğası gereği” bir çeşit suç unsuru sayılan beden bütünlüğüne zarar verici hareketlerin kayıt altına alınmış olmasında kuşaklar arası başka bir fark dikkat çekmektedir. Bir çeşit gelişim görevi

sayılan ve içinde bulunduğu sosyal çevrede dikkat çekme çabası (38) içinde bulunan ergenlerin geleneksel medyadan farklı olarak daha erişilebilir olan sosyal medyada ekranları tarafından kabul görebilecek “istendik” bir imaj oluşturma çabaları göz önünde bulundurulmaktadır. Y ve Z kuşağına mensup bireyler sosyal medyada imaj oluşturma düzeylerine göre incelendiğinde Z kuşağının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür. İzlenim yaratma, araçsal kullanım, kendini gösterme ve paylaşım ilginliği gibi alt yapıya sahip olan sosyal medyada imaj oluşturma isteği Z kuşağının içine doğdukları çağın bir gerekliliği olarak sanal dünya ile gerçek dünyanın ayrılmaz hale gelmesi sebebiyle Y kuşağına nazaran daha fazla olduğu görülmektedir (39,40).

Kuşaklar arası farklar gündelik yaşam olaylarını nasıl ele aldıkları ve kişilik özellikleri bakımından incelendiğinde yapılan çalışmalara göre Y kuşağının genellikle dışa dönük, değişime açık ve inovatif olduğu bilinmektedir. Öte yandan Z kuşağı sosyal medya gibi çevrimiçi medya araçları ile iletişim kurmayı tercih ettiği için Y kuşağına kıyasla daha bireyseldir ve daha tekil olarak görülebilmektedir (41,42). Yine Mat ve Güloğlu'nun (2023) X, Y ve Z kuşaklarına mensup bireyleri kişilik özellikleri, çatışma çözme becerileri ve başa çıkma becerileri bakımından inceledikleri çalışmaya göre Z kuşağı diğer kuşaklara göre daha yüksek nörotizm puanlarına ve daha düşük dışadönüklük puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca diğer kuşaklara kıyasla daha düşük açıklık puanına sahip olan Z kuşağına mensup bireylerin gösterdiği problemlere karşı iş birliği olmadan mücadele etme çabalarının olumsuz sonuçlara neden olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte aynı çalışmaya göre Z kuşağına mensup bireylerin diğer kuşaklara kıyasla daha yüksek madde kullanımı, davranışsal çözülme ve inkâr gibi olumsuz başa çıkma yöntemlerine ait alt boyut puan ortalamalarına sahip olmaları, sorunlar karşısında etkin ve yapıcı bir çözüm bulmalarını engelleyebilmektedir (42). Takács ve arkadaşlarının çalışmasına göre (2021) Z kuşağının Y kuşağına kıyasla bilgi işleme yeteneğinde daha hızlı olduğu ancak sosyal boyutlarda Y kuşağına kıyasla daha geride olduğu tespit edilmiştir. Uyumlu başa çıkma becerileri daha düşük olan Z kuşağı, COVID-19 gibi ortaya çıkan zorlayıcı yaşantılar karşısında daha az esnek ve daha az dayanıklı hale geldiğinden duygusal anlamda da zorlanmaktadır. Bu anlamda araştırmacılar, Z kuşağının olumsuz duygularla başa çıkma konusunda Y kuşağına kıyasla daha zayıf olduğunu öne sürmektedirler (43).

Z kuşağının karakteristik özellikleri bakımından doğuşlarından itibaren bilişim teknolojilerine hâkim olmaları önemlidir. Y kuşağının aksine Z kuşağına mensup bireylerin daha bireysel, daha az hedef odaklı, çoklu görevleri aynı anda yerine getirebilmekte daha başarılı, daha küreselleşmiş

hedefleri olan ve beklentisi yüksek bireyler olduğu söylenebilmektedir (44). Pysarevskyi ve arkadaşlarının 2022 yılında Y ve Z kuşağına mensup 200 bireyin ahlaki yargılarını inceledikleri nicel çalışmaya göre, Y kuşağına mensup bireylerin “sadakat” ve “safılık” gibi ahlaki yargıları ön plana çıkmaktayken Z kuşağı için “adalet” ve “şefkat gösterme” gibi ahlaki değerlerinin ön planda olduğu saptanmıştır. Ayrıca Z kuşağına mensup bireylerin, dehumanizasyon, sorumluluğun başkasına yüklenmesi ve suçluluk atfetme gibi bazı başa çıkma mekanizmalarını da kullandıkları görülmüştür (45). Bu bağlamda, çalışmanın bulgularında görülen ve istatistiki olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanan Z kuşağı ergenlerinin Y kuşağı ergenlerine kıyasla daha yüksek oranda yetişkine yönelik fiziksel şiddet eylemlerini incelemek doğru olacaktır. Kendinden bir önceki kuşağın geleneksel değerlerinin aksine “adalet” değerlerini ön planda tutarak bireysel yargıları ile adaletsizlik hissettikleri durumlara karşı (ebeveyne zarar verme dahil) reaksiyon alabildikleri düşünülmektedir (Tablo 4, Tablo 6).

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırma yalnızca ulusal düzeyde yüksek ziyaretçi trafiğine sahip üç internet haber sitesinden elde edilen içeriklerle sınırlıdır; dolayısıyla medyaya yansımayan, sansürlenmiş ya da yerel basında kalan fiziksel şiddet vakaları analiz dışında kalmıştır. İnternet haberciliğinin olayları sunma biçiminde yer alan editoryal tercih, haberin kapsamı ve ayrıntı düzeyi gibi faktörler, verilerin nesnelliğini sınırlayabilecek öznellik unsurlarını içerebilir. Ayrıca, içerik analizi kapsamında yalnızca fiziksel şiddet vakaları değerlendirilmiş, psikolojik, cinsel ya da dijital şiddet türleri kapsam dışı bırakılmıştır. Haberde yer alan bilgilerden hareketle oluşturulan kodlama şeması dikkatle yapılandırılmış olsa da, bazı durumlarda yorum gerektiren belirsiz ifadeler nedeniyle sınırlı düzeyde de olsa yorumlayıcı öznellik söz konusu olabilir. Kuşaklara ilişkin sınıflandırma, literatürde genel kabul gören doğum yılları esas alınarak yapılmış olmakla birlikte, bireysel farklılıklar ve kuşak geçişlerinin muğlak doğası göz önünde bulundurulduğunda bu sınıflandırmanın belirli sınırları olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, çalışmanın kesitsel ve retrospektif doğası, olayların bağlamsal nedenlerini ve uzun vadeli etkilerini incelemeyi sınırlamaktadır. Bu sınırlılıklar, elde edilen bulguların yorumlanmasında dikkate alınmalı ve ileri araştırmalarda daha kapsamlı ve çok kaynaklı veri setlerinin kullanılması teşvik edilmelidir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, ergenler arasında kuşaklara bağlı olarak fiziksel şiddet davranışlarında ortaya çıkan farklı örüntülerin belirlenmesi açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle Z kuşağında yetişkin bireylere yönelik şiddet oranının artması, şiddetin kamusal alanlarda daha sık gerçekleşmesi ve sosyal medya motivasyonunun belirginleşmesi, dijital çağda ergen davranışlarının

anlaşılmasında yeni yaklaşımların gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, ileride yapılacak araştırmalarda sosyal medya kullanım biçimleri, dijital okuryazarlık düzeyleri ve aile içi iletişim dinamiklerinin daha derinlemesine incelenmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, elde edilen veriler, okul temelli önleyici programların yeniden yapılandırılması, ebeveynlere yönelik medya okuryazarlığı eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve gençlere yönelik psiko-eğitsel müdahale modellerinin geliştirilmesi açısından politika yapıcılar için yol gösterici olabilir. Şiddetin bağlam ve motivasyonuna dair kuşaklar arası farklılıkların belirginleşmesi, müdahale ve önleme stratejilerinin de kuşağa özgü biçimlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada en yüksek okunma sayısına sahip internet haber sitelerinden seçkisiz olarak belirlenen 3 haber sitesinin sunmuş olduğu, ergenlerde fiziksel şiddete dair haberlere nicel içerik analizi yapılmıştır. Bulgulara göre fiziksel şiddet haberlerine konu olan ve şiddeti sergileyen ergenlerin yaş ortalamaları her iki kuşak için de oldukça yakın bulunmuştur (Y: 16,14 yaş; Z: 16,39 yaş). Ancak fiziksel şiddete maruz kalan bireyler için yaş ortalamaları arasında 2 puanlık bir fark görülmüştür (22,47 yaş-24,59 yaş). Şiddet haberlerinin bahar aylarında daha sık görüldüğü ve yıllar içinde iç göçün etkisiyle yeni kurulan yerleşim yerlerinde şiddet haberlerinin çoğaldığı gözlenmiştir. Kuşaklar arasında şiddetin boyutu, gerçekleştiği bağlam ve şiddetin hangi motivasyon ile gerçekleştiği arasında bazı farklılıklar da tespit edilmiştir. Yeni nesil medya aygıtlarının ve sosyal medya mecralarının gençler arasındaki yaygın kullanımı ve ayrıca günümüzde her bireyin içerik üreticisi haline gelerek kendi “profilini” ve içeriklerini ekranlarının ve toplulukların beğenisine sunma talebi geçmiş yıllardan farklı olarak “sosyal medya beğenisi için kavga etme” olgusunu oluşturmuştur. Bu noktada ebeveynlerin sosyal medya okur-yazarlığı ve teknoloji okur-yazarlıklarını geliştirmeleri ve ergenlerin denetimlerinde etkin ve iş birliği bir yol almaları önerilmektedir.

BİLDİRİMLER

Değerlendirme

Dahili çift kör danışmanlık

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

Tez mi?

Bu çalışma, birinci yazarın 2023 tarihli, “Şiddeti öncülleyen etmenler ve yordayıcı faktörlerin belirlenmesine yönelik bir inceleme” başlıklı Doktora Tezinin bir kısmının yeniden düzenlenmesi ile oluşturulmuştur.

Tebliğ

Bu çalışmanın bir bölümü, 3rd International Infant, Child and Adolescent Psychology Congress’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Etik Beyan

Bu çalışma için Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 16.09.2022 tarih ve 125 sayılı yazı ile etik izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Yazarlık Katkısı:

Fikir: MAE, SF, Tasarım: MAE, SF, Gözetim: SF, Finansman: MAE, SF,, Araç gereç: MAE, SF, Veri toplama ve işleme: MAE, SF, Analiz ve yorumlama: MAE, SF, Literatür tarama: MAE, SF, Yazma: MAE, SF, Eleştirel inceleme: SF

KAYNAKLAR

- World Health Organization (WHO). World Health Organization Global Consultation on Violence and Health. Violence: a public health priority, 1996. Geneva, WHO. Erişim Adresi: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12384003/> Erişim Tarihi: 19.09.2022.
- Garcia-Moreno C, Jansen HA, Ellsberg M, Heise L, Watts CH. Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence. *The Lancet*, 2006;368(9543):1260-1269. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)69523-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)69523-8)
- Kepenekci YK, Çınkır Ş. Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*, 2006;30(2):193-204. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.005>
- Allen JJ, Anderson CA, Bushman, BJ. The general aggression model. *Current Opinion in Psychology*, 2018;19:75-80. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.034>
- Sampson R, Laub J. Crime in the making: Pathways and turning points through life. Cambridge, MA: Harvard University Press; 1993.
- Tolan P. Youth violence and its prevention in the United States: An overview of current knowledge. *Injury Control and Safety Promotion*, 2001;8(1):1-12.
- Tolan P, Guerra N. What Works in Reducing Adolescent Violence: An Empirical Review of the Field. Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, Institute for Behavioral Sciences, Colorado, 1994.
- Moffitt TE. The neuropsychology of conduct disorder. *Development and Psychopathology*, 1993;5(1-2):135- 151. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004302>
- Tursun M, Göngen M. Z kuşağı ile ebeveynleri arasındaki iletişim sorunları. *Gaziantep Univ J Soc Sci*. 2024;23(1):70–90. doi:10.21547/jss.1403580
- Kodagoda T, Wijeratne D. Talent development of generation Y: evidence from Sri Lanka. *Millenn Asia*. 2021;14(2):155–174. doi:10.1177/09763996211052402
- Dalboy Z, Abul A, Bedük A. Y kuşağının girişimcilik eğilimlerinin kişilik özellikleri bakımından incelenmesi: Selçuk Üniversitesi İİBF işletme öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniv Sos Bil Meslek Yüksekok Derg*. 2023;26(1):210–227. doi:10.29249/selcuksbmyd.1137934
- Mücevher M, Erdem R. X kuşağı akademisyenler ile Y kuşağı öğrencilerin birbirlerine karşı algıları. *Süleyman Demirel Üniv Vizyoner Derg*. 2018;9(22):60–74. doi:10.21076/vizyoner.391745
- Hafızoğlu Y. Z kuşağı seçmen davranışları. *Eğitim Yeni Yakl Derg*. 2021;4(2):141–164. doi:10.52974/jena.1035189
- Sucu M. İşletmelerin Z kuşağı bireylerini istihdam ederken dikkate almaları gereken konular: bir literatür araştırması. *Ulus Anadolu Sos Bil Derg*. 2021;5(3):848–867. doi:10.47525/ulasbid.903687
- Avcı F. Çevrim içi bir öğrenme ortamı olarak eTwinning platformuna ilişkin öğretmenlerin görüş ve değerlendirmeleri. *Cumhuriyet Int J Educ*. 2021. doi:10.30703/cije.663472
- Gümüş N. Z kuşağı tüketicilerin hedonik tüketim davranışlarının demografik özellikleri bağlamında incelenmesi. *Bus Manag Stud Int J*. 2019;7(5):2177–2207. doi:10.15295/bmij.v7i5.1198
- Düğer Y, Bayram T. Kurumsal sosyal sorumluluk algısının işveren marka çekiciliğine etkisi: Z kuşağı bireylerin kişilik özellikleri bağlamında bir araştırma. *ODÜ Sos Bil Araşt Derg*. 2023. doi:10.48146/odusobiad.1178267
- Doğan S, Çalışkan H. Kuşakların hoşgörü eğilimlerinin incelenmesi. *Sosyoloji Derg*. 2023;(46):147–167. doi:10.59572/sosder.1286878
- Saracel N, Bilgiç E, Topal F, Kozak G, Kütükcü H. Yöneticilerin bakış açısı ile Z kuşağı çalışanların liderlik beklentileri. *J Bus Res Turk*. 2023. doi:10.20491/isarder.2023.1630
- Nelson M, Braekkan K. A Generational Change: An Empirical Exploration of the Gen Y’s Workplace Expectations. *Athens Journal of Business & Economics*. 2017;3(2):123–142. doi:10.30958/ajbe.3.2.3
- Aydemir E. Y ve Z Kuşağının Geleneksel Aile Değerlerine Yaklaşımlarının Karşılaştırılması: Bartın Örneği. Yüksek Lisans tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın, 2022.

22. Harmon J. , Lee J. , & Jestratićević I.. Relationship of social media, social influences & eco-friendly behaviors for gen y vs. z. *Breaking Boundaries* 2022. <https://doi.org/10.31274/itaa.13833>
23. Calvo-Porrall C, Pesqueira-Sanchez R. Generational differences in technology behaviour: comparing millennials and Generation X. *Kybernetes*, 2020;49(11):2755-2772. <https://doi.org/10.1108/K-09-2019-0598>
24. Campbell WK, Campbell SM, Siedor LE, Twenge JM. Generational differences are real and useful. *Industrial and Organizational Psychology*, 2015;8(3):324-331. <https://doi.org/10.1017/iop.2015.43>
25. "A generational portrait of Canada's aging population". Statistics Canada, 2022. Erişim Tarihi: 20.11.2022 <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2021/as-sa/98-200-X/2021003/98-200-X2021003-eng.cfm>
26. Twenge JM, Campbell WK. Associations between screen time and lower psychological well being among children and adolescents: Evidence from a population based study. *Prev Med Rep*. 2018;12:271–283. doi:10.1016/j.pmedr.2018.10.003
27. Hinduja S, Patchin JW. Bullying, cyberbullying, and suicide. *Arch Suicide Res*. 2010;14(3):206–221. doi:10.1080/13811118.2010.494133
28. Meshi D, Turel O, Henley D. Snapchat vs. Facebook: Differences in problematic use, sleep, and mental health. *J Behav Addict*. 2020;9(3):724-33.
29. Elgar FJ, Craig W, Boyce W, Morgan A, Vella Zarb R. Income inequality and school bullying: Multilevel study of adolescents in 37 countries. *J Adolesc Health*. 2009;45(4):351–359. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.04.004
30. Kavak AB, Şener İ. İşte Z Kuşağı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, 2021.
31. Duman, Z. Üniversitede Okuyan Z Kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2021;2(1):20–36. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.2.1.2>
32. Sarıoğlu BE, Özgen E. Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018;11(60):1067-1081.
33. Yücekök A. Türkiye'de Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Bağlamında Kültürel Yabancılaşma Olgusunun Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2019.
34. Smokowski PR, Bacallao ML. Acculturation, internalizing mental health symptoms, and self-esteem: Cultural experiences of Latino adolescents in North Carolina. *Child Psychiatry Hum Dev*. 2007;37(3):273-92. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10578-006-0035-4>
35. Peper JS, Dahl RE. The teenage brain: Surging hormones—brain-behavior interactions during puberty. *Curr Dir Psychol Sci*. 2013;22(2):134-9. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0963721412473755>
36. Ferguson CJ, Ivory JD, Beaver KM. Genetic, maternal, and community influences on adolescent delinquency and aggression: A longitudinal study. *Dev Psychopathol*. 2013;25(4 Pt 1):943-53.
37. Twenge JM, Martin GN, Campbell WK. Decreases in psychological well being among American adolescents after 2012 and links to screen time during the rise of smartphone technology. *Emotion*. 2018;18(6):765–780. doi:10.1037/emo0000403
38. Hepekiz İ, Gökalliler E. Sosyal medya aracılığıyla yaratılan kişisel markalar ve benlik sunumu. *Erciyes İletişim Derg [Erciyes Communic J]*. 2019;6(1):761–782. doi:10.17680/erciyesiletisim.446869
39. Taşdelen B, Özkan Ş. X, Y ve Z kuşaklarının Instagram ve Facebook aracılığıyla oluşturdukları imaj. *Atatürk İletişim Derg [Atatürk Communic J]*. 2019;(18):57–86. doi:10.32952/atauniiletisim.644786
40. Ayhun SE. Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekon Yönetim Araşt Derg [Econ Manag Res J]*. 2013;2(1):93–112.
41. Gabriel M, da Silva D, Moretti S. The Y generation myth: Evidences based on the causality relations among age, diffusion and adoption of technology of college students of São Paulo State. *Future Stud Res J: Trends Strateg [Future Stud Res J]*. 2014;6(1):32–52.
42. Mat C, Güloğlu B. Personality Traits, Interpersonal Conflict Resolution Strategies and Coping Skills Among X, Y, Z Generations. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2023;13(68):75-91. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1211929c>
43. Takács R, Takács S, Kárász JT, Horváth Z, Oláh A. Exploring Coping Strategies of Different Generations of Students Starting University. *Frontiers in Psychology*, 2021;12:740569. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.740569>
44. Dolot A. The Characteristics of Generation Z. *E-Mentor*, 2018;2:44-50.
45. Pysarevskiy I, Okhrimenko I, Bogdan N, Zharikova S, Vlashchenko N, Krasnokutskaya I, Uhodnikova O, Bloshchynskiy I. Digital Generation Y and Z in the Field of Tourism: Psychological Dimensions of Morality. *Postmodern Openings*, 2022;13(4):448-471. <https://doi.org/10.18662/po/13.4/527>